

ASPECTE ALE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI CONDUSE DE P.C.R. LA REȘIȚA ÎN PERIOADA ANILOR 1929—1931

Creșterea mizeriei maselor populare în perioada crizei economice (1929—1933) a avut drept urmare ascuțirea tuturor contradicțiilor sociale. Burghezia a căutat prin diferite procedee să abată clasa muncitoare de la lupta revoluționară. Dar în ciuda teroarei exercitată asupra muncitorimii, lupta revoluționară crește în intensitate. Deși P.C.R. n-a putut să se ridice în anii 1929—1931 la înălțimea misiunii sale în organizarea și conducerea bătăliilor proletariatului din cauza luptelor fracționiste fără de principii care au îngreunat profund în această perioadă activitatea Partidului Comunist Român, totuși o serie de elemente comuniste din țara noastră au depus eforturi apreciabile pentru desfășurarea muncii de partid după principiile cele mai rigurose partinice, organizând în unele centre muncitorești adevărate bătălii de clasă.

La Reșița situația clasei muncitoare era deosebit de grea.

În perioada crizei, mult timp, funcționa doar un singur furnal, iar aproape 50% din muncitorii reșițeni șomau. Salariile celor rămași la lucru s-au redus cu 50%¹. În aceste condiții proletariatul din Reșița sub conducerea P.C.R. s-a ridicat la lupta activă împotriva mizeriei, șomajului, reducerii salariului, pentru mărirea acestuia. Înșiși reprezentanții organelor de conducere ai regimului burghezo-moșieresc au recunoscut că „starea economică a creat în sinul muncito-

¹ Vezi E. Cimponeriu, *Industria metalurgică din Transilvania (1919—1939)*, Studii, nr. 6, 1968 p. 1206.

rilor o situație sufletească proprie agitațiilor comuniste, care câștiga cu multă ușurință masa muncitorilor din cauza mizeriei, provocate de lipsa de lucru”².

Și la Reșița ca și în întreaga țară proletariatul a folosit ca forme de luptă: demonstrațiile de stradă, conflictele de muncă, grevele. Semnalul luptelor revoluționare din această perioadă îl dau oțelarii de la Uzinele Reșița care între 7—9 martie 1929 intra într-un conflict de muncă cu conducerea uzinelor din cauza reducerii salariilor³.

La data de 6 iunie 1929 Comisariatul poliției Reșița raporta organelor prefecturii că: „Azi ora 7 comandantul garnizoanei Reșița, Popescu Constantin, a ocupat cu armata, din ordinul superior, toate intrările și punctele mai importante ale Uzinei Reșița din cauza unei greve muncitorești”⁴.

Teama de acțiunile muncitorilor de la Reșița determină Comisariatul de poliție din oraș să fie în veșnică alertă, iar documentele vremii relevă măsurile luate de organele represive împotriva acțiunilor muncitorești. Actele oficiale ale Comisariatului de poliție Reșița precum și ale Prefecturii județului Caraș vorbesc tot mai alarmate despre „pericolul comunist” care îi preocupă și îi sperie pe conducătorii regimului burghezo-moșieresc.

Activitatea de mobilizare a maselor la luptă nu poate fi oprită prin nici un fel de măsuri, nici chiar prin teroare.

Astfel acțiunile muncitorești conduse de P.C.R., continuă și la Reșița așa cum au continuat pretutindeni în România, acolo unde elementele devotate ale P.C.R. au condus masele la luptă.

Cu ocazia zilei de 1 Mai 1929 la Reșița au fost răspindite manifeste editate de conducerea P.C.R. intitulate: „*Către muncitori, muncitoare, soldați, către tineretul muncitor și către toate masele trudite din România*”, fapt care face ca organele de represiune din Reșița să caute prin toate mijloacele să confişte aceste documente, — care, însă, erau deja răspindite în mijlocul muncitorilor.

Ziua de 1 Mai 1929 la Reșița, ca și în alte centre muncitorești, a putut fi sărbătorită numai de sindicatele muncitorești de nuanță social-democrată și social-națională, iar „organizațiile muncitorești afiliate la Uniunea Sindicatelor Unitare, organizațiile comuniste nu le sînt (erau) autorizate nici întruniri nici serbări”⁵...

Mijlocul anului 1929 se caracterizează prin sporirea formelor de luptă ale clasei muncitoare, însemnînd și o radicalizare a muncitorimii reșițene. Dintr-un raport al Prefecturii județului Caraș aflăm și despre existența cercurilor comuniste feminine la Reșița. Comisaria-

² Arh. St. Caransebeș, fond Comisariatul poliției Reșița, dosar 1/1929, f. 77.

³ *Idem*, f. 35

⁴ *Idem*, f. 144.

⁵ *Idem*, f. 62.

tul de poliție al orașului trebuia să culegă toate informațiile despre aceste cercuri, știindu-se că ele erau conduse de comuniști, fapt care apare deosebit de periculos pentru organele de represiune⁶.

Rapoartele Prefecturii județului Caraș adresate Ministerului de Interne în anul 1929, arată măsurile drastice luate în scopul preîntîmpinării acțiunilor comuniste. Pentru data de 1 august 1929, cînd P.C.R. a pregătit organizarea unor acțiuni revoluționare în întreaga țară care trebuiau să se desfășoare sub semnul luptei împotriva pregătirilor de război și a pericolului fascist, Ministerul de Interne a trimis circulare peste tot pentru a preîntîmpina asemenea acțiuni. Iată ce prevedea circulara Ministerului de Interne trimisă la Reșița: „Să se procedeze imediat la alcătuirea unui tabel de toți capii comuniști, iar în 30 iulie veți ridica toate elementele cunoscute ca animatori ai mișcării care ar putea conduce agitațiunile... veți proceda la efectuarea de percheziții la domiciliile la care veți avea indicațiuni că se găsesc manifeste sau orice alte tipărituri“⁷.

Pe baza acestor dispoziții Comisariatul de poliție din Reșița a întreprins o serie de măsuri represive arestînd elementele înaintate ale muncitorimii reșițene și în special pe cei bănuși de comunism.

În anul 1930, pentru a stăvili intensificarea acțiunilor revoluționare ale muncitorimii, Comisariatul de poliție Reșița a luat noi măsuri represive. Astfel au fost angajați detectivi speciali cu misiunea să supravegheze: „toate trenurile sosite și plecate din localitate spre a semnală de urgență Comisariatului, pe toți capii-conducători ai muncitorilor — care se vor deplasa în Reșița și persoanele suspecte sosite în localitate... că sînt împrejurări cînd spiritele muncitorimii sînt agitate și nu se știe momentul cînd poate izbucni o grevă generală la Societatea U.D.R.-ului din localitate“⁸.

Cu toate măsurile luate muncitorii reșițeni continuă lupta, iar o delegație muncitorească pleacă în ziua de 25 martie 1930 la Cluj pentru a participa la adunarea generală a Sindicatelor Unitare. La 2 iunie 1930 circa 700 de muncitori din Reșița intră în grevă pentru reprimirea muncitorilor concediați și pentru majorarea salariilor⁹.

Poliția din Reșița este tot mai mult convinsă că aceste forme ale luptei clasei muncitoare s-ar datora comuniștilor, iar Prefectura alarmată dispune urmărirea unor „indivizi ce nutresc sentimente bolșevico-comuniste“¹⁰. Astfel este urmărit de organele prefecturii și ale poliției muncitorul Ioan Drexler care se bănuia că ar conduce activitatea Uniunii Tineretului Comunist din Reșița¹¹.

Cînd în anul 1931 tot teritoriul județului Caraș a fost cuprins de acțiuni revendicative care s-au extins și în comunele județului,

⁶ Idem, f. 243.

⁷ Idem, f. 158.

⁸ Fond cit., dosar 1/1930, f. 38.

⁹ Idem, f. 43.

¹⁰ Idem, f. 226.

¹¹ Ibidem.

prefectura a fost silită să recunoască că toate formele de luptă ale proletariatului: grevele, conflictele de muncă, adunările muncitorilor și demonstrațiile se datoresc acțiunilor organizate de către comuniști. Deosebit de edificator pentru cunoașterea stării de spirit din Reșița, în perioada 1929—1931, este un raport adresat de Prefectura județului Caraș către Inspectoratul muncii din Timișoara în care un capitol special se ocupă de „Comunismul și măsurile pe care le propune prefectura pentru diminuarea acestui pericol”. Din același raport aflăm că la Reșița în 1931 lucrau doar 5.815 muncitori, față de 12.000 cîți lucrau în 1920, și că lipsa de lucru se datorește crizei economice, din care cauză s-au făcut numeroase concedieri. Referindu-se și la starea de spirit a populației arată că este foarte agitată. La Reșița „conflictele de muncă sînt aproape permanente, iar în satele din împrejurimi conflictele din cauza insuficienței terenurilor de pășune sînt fără sfîrșit”¹². În ceea ce privește „pericolul comunist” se arată că la alegerile din 1 iunie 1931 în județul Caraș lista candidaților comuniști a intrunit un număr de 609 voturi, dintre care în orașul Reșița 218, Anina 183, Boeșa Româna 34, Oravița 30, Boeșa Montana 34 etc.

În continuare, documentul amintit arată că numărul comuniștilor și al simpatizanților lor a crescut, fapt deosebit de periculos, mai ales că „niciunul nu se declara de comunist și cu toate acestea lucrează din umbră, de la om la om, fără a avea o organizație sau local de întrunire”¹³. Potrivit raportului Prefecturii Caraș centrul de coordonare al comuniștilor din Banat se află la Timișoara de unde cei mai de seamă reprezentanți ai P.C.R. erau trimiși în centrele muncitorești Reșița, Anina și Boeșa. Iar în acest sens se afirmă că „pînă cînd nu se va distruge cuibul comunismului din Timișoara nu vom putea opri întinderea lui nici în provincie”¹⁴.

Pe de altă parte, s-a căutat să se explice că voturile pentru comuniștii din orașul Reșița s-ar datora șomajului mare întîlnit aici. În același timp se arată că sporirea pericolului comunist, în perioada amintită, nu s-ar datora numai celor 609 voturi date reprezentanților P.C.R., ci și faptului că „organizația social-democrată din Reșița nu este altceva decît o organizație camuflată a comuniștilor”¹⁵. Conducerea Prefecturii județului Caraș argumentează acest lucru prin faptul că toți cei care sînt suspectați de a fi membri ai P.C.R. sînt înscrisi și în partidul social-democrat și s-au ivit cazuri cînd conducătorii social-democrați au făcut demersuri la prefectură în favoarea unora bănuți de a fi comuniști. De asemenea, conform raportului, tineretul social-democrat este „înfiltrat de ideile bolșevico-comuniste”¹⁶. Raportul amintit reflectă și starea de spirit alarmantă a

¹² Fondul citat, dosar 156/1931, f. 8.

¹³ *Idem*, f. 9.

¹⁴ *Idem*, f. 10.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Idem*, f. 11.

autorităților județene care se tem că dacă nu se vor lua măsuri urgente și corespunzătoare: „ne vom trezi că la Reșița într-o bună zi, organizația social-democrată să-și schimbe firma într-o organizație comunistă“¹⁷.

Pentru combaterea propagandei comuniste autoritățile județului Caraș propun:

1. Reînființarea serviciului special de siguranță.
2. Reglementarea întrunirilor.
3. Reprimarea mișcării comuniste prin orice mijloace și metode.
4. Completarea personalului necesar supravegheților și serviciului de siguranță¹⁸.

Dar cu toate măsurile luate împotriva propagandei comuniste, aceasta nu încetează, ci dimpotrivă sporește în intensitate. Anii 1932—1933 sînt ani cînd datorită aplicării în viață a hotărîrilor Congresului al V-lea al P.C.R., lupta revoluționară a proletariatului condusă de comuniști se intensifică, culminînd cu marile lupte greviste din ianuarie—februarie 1933. Proletariatul reșițean condus de P.C.R., ca o încununare a luptelor desfășurate în anii anteriori, participă cu toate forțele la aceste lupte greviste. Mișcarea muncitorească reșițeană în perioada anilor 1929—1931 n-a fost decît o etapă premergătoare marilor bătălii de clasă din perioada 1932—1933.

La fel ca pretutindeni pe teritoriul patriei noastre și la Reșița, între anii 1929—1931, prestigiul comuniștilor a crescut foarte mult. Oamenii muncii și-au dat seama că numai comuniștii reprezintă singura forță capabilă, hotărîtă, să apere interesele de clasă ale maselor largi populare. Deosebit de edificatoare în acest sens este cuvîntarea unui tînăr muncitor, delegat al tineretului social-democrat din Reșița la Congresul Uniunii Tineretului Socialist, care exprimînd sentimentele multor tineri din Reșița a spus: „... să înceteze ponegrirea comuniștilor, acești luptători curajoși care luptă pînă la moarte pentru izbînda clasei muncitoare. Să le întindem mina. Să strigăm tare: tovarăși, sîntem alături de voi în lupta contra fascismului, contra războiului, contra capitalismului, pentru societatea nouă!“¹⁹.

WALTER FARKAȘ

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ AIIP, nr. 2, 1962, p. 69.

**ASPEKTE DER ARBEITERBEWEGUNG UNTER DER LEITUNG
DER R.K.P. IN RESCHITZA ZWISCHEN DEN JAHREN 1929—1931**

(Zusammenfassung)

Der Verfasser behandelt auf Grund einiger originellen Dokumenten die im Staatsarchiv von Karansebesch vorgefunden wurden, eine Reihe von Aspekten aus dem revolutionären Kampf der werktätigen Massen aus Reschitza, während der Zeit der heftigen Wirtschaftskrise zwischen 1929—1939. Die Führung dieser revolutionären Aktionen hatte die R.K.P.